

Įmestas inkaras

Saulė ilgu spinduliu, kaip pirštu, dūrė į kelių aukštų namų galą, ir atplyšęs siauras šviesos ruožas nušliaužė siena žemyn, nušviesdamas šiaurinį siauros gatvės šoną. Prašvito, popiečio pilkumos prisunkęs, vienalangis kambarelis.

Sukrutėję vidury prie lango palinkus galva, susigarankštijo kaktos oda, blėstelėjo du gyvi taškai — pilkos akys.

— Laikas, — sumojo. Nupurtė nuo kelių skiedreles, nustūmė čia pat prie kojų priekyštę, pasitrynė įsmilkusį sprandą ir, netrukus, užsklendęs duris, išėjo, kaip kas vakaras. Kelis skersgatvius nukaukšėjęs, atsidūrė padūmavusiame uoste.

Laivai, tie maži autonomiški miestai, pusiau įnirę aliejuotame juodame vandeny, vos pastebimai suposi — čia išnyra šone nužymėtoji juosta, čia vėl dingsta.

Senis išsitempė, iškėlė galvą ir nušvitusiu veidu aprėpė pilkų akių lėlytėmis nuo pat akmens kranto iki besileidžiančios saulės širdies išdrikusį, trūkčiojantį vandens plotą, kurs dabar, kaip dryžuotas kilimas, šimtais takų virpuliavo saulėlydžio šoky.

Vieną, netaip lanksčią, koją pavilkdamas, prigūžino prie krantinės pašalėj tysančio akmens ir atsisėdo.

Pamažėl rūksnoja iš svyruojančių kaminų dūmai, lėtai skirstydamies šiltame vasaros ore.

Senis parėmė rankomis smakrą, o palūpėj ispaniška „vapsva“, kaip išsitrynęs teptukas, šmekšiojo.

— Jūra, jūra, neduodi man ramybės... Galėčiau — išgerčiau tave! Trauki man sveikatą, paskutinę sveikatą... — sukrutėję palūpėj plaukinė „vapsva“, lyg skristi norėdama. Krūtinėn pritvino jūros spalvų, senis visa burna sėmė šiltai drėgną ir sūrų jūros orą.

Tolumoj mato lekiant saulės šalin būrelį paukščių, ir jam taip gera pasidaro. Juk jis jas visas, kaip seseris, pažįsta — tiek metų jų klykavimų klausės. Jis, tarytum, plasnoja tais nuspalvintais paukščių sparnais, pačioj saulėj.

Staiga, lyg iš saulės išsišauna asiliškai trimituodamas baltas didelis laivas. Laivas artėja. Jo gale, kaip didžiulio vanago nagai, įsitvėrę inkarai ilsisi.

Senukas krūpteli, pasitempia, suklūsta, veide laukimas įsiverpia į visas raukšles. Rankose, net tirpsta lazda.

Širdis, kaip juodas uosto vanduo į krantus, ima plaktis. Plakasi ilgai, kol balti lynai išsitempdami, kaip stygos apsvynioja krantinės stulpelius, kol paskutinis budys jūrininkas, įdegusiu veidu, ereliškom akim apžvelgęs gęstantį horizontą ir laivo denį, išnyksta.

Kas vakaras atplaukia laivai ir išplaukia. Kas vakaras toj pat vietoj garkso ant to pat akmens iki baltumo pražilęs senis.

Kasdien jo pečiai daugiau sukumpsta, koja sunkesnė pasidaro, kai nurimus uosto triukšmui, pakyla vienišas.

Pakaklėj išsikala, kaip liesam paukščiui, aštrus „Adomo obuolys“, galva ir širdis pilna jūros užimo, kur bangelių lūžiams atliepia jo praities dienų tvinkčiojimas netylas, neužmiegas.

Prailgusios ir ankštos pasidaro gatvelės grįžtant seniui namo. Tarpais jis susvyruoja, po kojomis ima siūbuoti, lyg denio grindys svirdamos nuo bangos.

— Buvo audrų. Viešpatie, kokių buvo audrų! Kas man šiandien tos visos velniškai dūkstančios audros, man seniui?! Tik, čia jos uždūksta dar, — padaužydamas sau krūtinę, ir sustodamas prie savo durų pasakė. Ilgai grabaliojo kišenėj rakto. Brakštelėjo, pagaliau, užsikirsdama klengė, ir juodoj angoj jis išnyko. Netrukus gelsva šviesa prisiplojo prie viso lango, verždamosi į tamsoką balzganą gatvę.

Kampo kertėj ant kartelės pritaisyti karo laivukai su stiebais, burėmis, kaminais.

Senukas sustoja vidury kambario, pakelia galvą, kaip laivo kapitonas, nusivožia apiblukusią kepurę, paglosto aukštyn baltus išre-tėjusius, kaip švariausias linas, plaukus.

— Seni, seni, išsitempk, buvai matrosas, dabar būk kapitonas, — pilkas aštrias akis įsmeigia į tuos mažus laivukus, kurių paskirtis tuo tarpu, tik jam tebuvo aiški.

Susikimba pilkų akių blakstienos, tolsta primerktų akių perspektyvoj tie laivukai, ima krypuoti, rodos, atgyja visas kambarėlis, kaip uostas laivams ruošiantis išplaukti.

Sudrėksta žilio kakta, sidabriniai karoliukai žvilga nelygioj jos odoj.

— Ehe, įmesk inkarą! Įmečiau inkarą ir sustojau... Aš jau nebe su tais, kurie karstosi, kaip driežai stiebais ir šliaužia lynais... Sako, pasenau, šit, rankose tik suplakti papautai beliko... — žiūrėjo į geltonus, kaip gintaras, delnus. Tik jūra visad lieka jauna, kaip saulė, kaip ugnis... Ė, seni, dar tau rūpi pasakyti, kaip mergaitė...

— Ir, suspaudęs lūpas, ėmė savy juoktis. Tas juokas sumirgo akyse, suvirpo sukumpusiuose pečiuose.

— Dar neperseniai, matrose, dar, dar... O ką, dar gali... — ir ėmė, lyg žygiuoti du žingsniu pirmyn ir vėl atgal. — Kai nusiskutu, — smaukė ranka šiurkščią pasmakrę: — kai užsivelku uniformą, tai dar fit...

Vėl pamažu nusviro galva, prigeso akys, nutyso rankos, ir koja ėmė kliūti.

Paėmė baigiamą laivuką, iškėlė aukštyn, apsukiojo:

— Tra-lia, tra-liaa, koks šaunus bus šis Perkūnas. Jau būtų pusę Lietuvos laivyno, jei šitie „mano vaikai“ šiąnakt dideliais laivais užaugtų. Nebe aš, nebe aš, o tas, tas mano draugas, mano žvirblis, tas valdys mūsų laivus. O ir šito matroso širdis dar nepaseno, — padaužė sau krūtinę. — Žeme ropoja vabalai, o aukštyn, o tolyn pakyla tik uch vyrai, ne lepsės, ne lepsės... — Sugniaužęs energiškai kumštis mostelėjo rankas į šalis, o tos, lyg nutrūkusios, atsidaužė į šlaunis.

Klestelėjo senis krėslan, įbedė akis į laivų statybos technikos knygas ir ilgai dar knybriojo brėžinius. Pačioj išnaktį blabterėjus šviesa užgeso.

Išsitiesė braškančioj lovoj jūrininkas ir pamažu ėmė skrieti pergventieji vaizdai, atitrukdami viens nuo kito. Sutimpsį koja, ranka ir...

— — —

Kai saulė lipinėjo visais stogais, senas jūrininkas knirbė laivuką niūniuodamas: „Perkūne, dievaiti, nemušk žemaitį, mušk gudą, kaip šunį rrr... — virstelėjo durys. Tarpdury pamatė savo draugą — mėlyndryžė bliuzele, išsikalusiom alkūnėm, be poros sagų, šviesiais plaukeliais berniuką.

— Na, sūni, išmiegojai?

— Seniai... Mano broliukas dar ne... Jis toks miegius, mama šįryt pasakė.

Dūstelėjo berniukas trumpai, bet iš pat dugno ir žibančiom mėlynom akytėm žiūrėjo į dažomas laivo šone raides, nors skaityti dar nevisai mokėjo.

— Kas čia bus, dėduk?

— Čia bus Perkūnas!

Vaikas dar labiau pagyvėjo ir nebe tiek į laivą, kiek į patį senį spoksojo pilnas nuostabos — Perkūnas? Nesuprato, bet nebeklausė. Senis vėl uždainavo: „Perkūne, dievaiti, nemušk žemaitį...“

— Dėduk, — purtė lengvai gyslotą senio ranką, su išdilusiu te-

tuiruotu inkaru viršuj, — kai šitie laivai bus dideli, ar su jais bus galima ir į Ameriką plaukti?

Senelis šyptelėjo. Teptukas sustojo. Šiltu žvilgsniu apglobė savo mažą žvirblį, taip jį vadindavo.

Iš jo veido tekėjo spindėjimas, kaip koks vanduo. To spindėjimo pritvino pilnas kambarėlis. Kiekvienas daiktas, tarytum, atgijo.

Senis pasinėrė vaiko akyse, virtė pats vaiku su skiedriniais laiveliais pabaly.

— Ką daryčiau, vaike, jei tu manęs neklausinėtumei, neatkui-tėtumei pas mane žilį? — Į vaiko klausimą, atsiliepė kitu klausimu, į kurį vaikas, tikrai, negalėjo atsakyti.

— Dėduk, kai tu vėl būsi matrosu, juk mes abu tada plauksime toli į jūrą ir dar toliau? — stipriau papurtė senio ranką, o tas nemirkčiodamas įsisiurbė akimis į vaiką.

— Aš buvau jaunas, keliavau vandenyno kupra į tolimus kraštus. Kokių pakraščių nemačiau, kokių žmonių nesutikau! Haa, jūs dienos, nerūdyjančios dieneš... Tos akys, tarytum, kaip šios — tyros, šiltos, kaip žvaigždės... Kasos ilgos, juodos ir sodrios, o tos lūpos.. net suvirpėjo senis, — Dega, dega širdis dar ir šiandien tavo, o seni! Užmiršk, užmiršk, palik mane, o jaunyste, jei pati nebusgrįši, nebegraušk manęs. Jos ten nebėr, o aš čia, įmečiau inkarą tėviškėj, tėviškėj mylimoj. Trūnyju, dilstu, kaip sudilęs sraigtas kertėj nutėkštas, — guodėsi savy.

— Vaike, žvirbleli, kuo tu būsi?

— Aš būsiu toks, kaip dėdukas: būsiu stiprus jūrininkas, o paskui ir aš dirbsiu laivus. Tik, mano laivai bus dideli, didesni, kaip dėdės Mato. Mano ir žuvys bus tokios didelės, — išskėtęs rankutes, parodė. — Dėduk, ko tu toks nuliūdęs?

Senis viena ranka išėmė užgesusią pypkę iš burnos, kurią tik pusantro danties belaikė, o kitą ranką uždėjo berniukui ant galvos.

— Aha, tu būsi vyras jūrininkas, matrosas; aukštas, tiesus matrosas. Plauksi toli su mūsų šalies vėliava. Daug matysi, girdėsi. Man jau vakaras, saulė leidžias į juodą debesį... — sugriaudintu balsu dėstė savo sieloj senatvės pajautimą.

Vaiko veiduku perslinko virpsnys, kai senio pabalusiais skruostais ritosi dvi bespalvės ašaros, veido raumenys trūkčiojo, lūpos virpėjo...

— Dėduk, nebūk liūdnas. Mes abu plauksime, dar ir mūsų šunį paimsime ir Pranuką. Tik, kada aš būsiu šitoks didelis ir stiprus vyras? — pakėlęs abi rankas matavo savo būsimą ūgį.

— Žvirbli, tu žvirbli, žmogus labai pamažu auga ir bręsta. Kai

tu būsi vyras, aš tada... — Papurtė siaurą petį, paglostė šilkinį veiduką ir perkreiptom lūpom pabučiavo kaktą.

— Tu, mano drauge, valdyk šitiek didelių laivų, kiek čia matai mažų. Būk visos mūsų eskadros vyresniuoju. Šit: Šarūnas, Rūstuo-
lis, Butigeidis, Birutė, Audronė, Baltija, šis Perkūnas ir dar daugiau. Tu jaunas vyre, tęsk, tęsk ko tavo bedantis draugas nebegali, su-
pranti, nebegali...

Vaikutis pasikrapštė papurusią galvelę ir nebežinojo nė ką sa-
kyti, ir visai nesuprato senio širdies ašarų.

Pagaliau atsistojo senas jūrininkas, gerklėje žvarbus karkimas, krūtinėje bilda, lyg atitrūkusi širdis. Paima vaiką už rankos, prieina prie raudona skepeta kitame kambario kampe užtiestų rūbų ir pra-
skleidžia. Sužvilga mėlyname švarke, kaip naujos auksuotos sagos, sužiba atlake baltas trikampis su trim auksinėm žvaigždutėm ir rau-
dona liepsnelės pavidalo gėlyte vidury.

Ištisia gyslotą virpančią ranką ir išsega baltą ženklą.

Nukara galva žiūrint žemyn į mažutį liesą šviesiaplaukį, o jo
nustebusiose akyse mato puošnų Lietuvos laivyną — savo svajonę
ir aukštą vyrą, kuris dabar vos menkas pumpurėlis.

— Šitą pasidėk sau, kai būsi jūrininku! — Kietu, užsikertančiu
balsu pasakė senis ir jo akys sklidinai pritvino ašarų. Vaikas žiūrė-
damas į seną savo draugą, tarytum augo, o senis mažo.

Berniukas nedrąsiai paėmė tą ženklą ir įbedė į jį akis.

— Vaike, būk visados drąsus vyras, kelk savo galvą aukštai,
ten, kur yra žvaigždės. Žiūrėk, trys žvaigždutės — trys Lietuvos
kraštai: Žemaičiai, Aukštaičiai, Dzūkai; raudonoji gėlytė — ugninė
tėvynės meilė.

Paėmė stambiomis rankomis, kietais delnais švelnią vaiko gal-
velę, pakreipė į save veiduką ir tęsė:

— Prieš bile kokius vėjus, nors jų visa dvylika iš karto pakiltų,
nenulenk savo šitos galvelės. Eik visada prieš vėją, jei permes tave
ant žemės, šliaužk pilvu, bet prieš vėją mano sūnau! Sudūžta tie
laivai, kurie ima pavėjui leistis, jų vairai sugedę ir vairininkai nu-
sigandę.

Jei nuplauksi į tolimąsias šalis, neužsimiršk — ten daug pa-
gundų, neužsimiršk... — vos begirdimai švapsėjo paskutinius žodžius
senas jūrininkas, jo rankos pamažu slinko vaiko pečiais žemyn, kol
visai pakabo atsiskirdamos nuo jo.

Dribtelėjo krėslan, kaip sulaužytas, trūkčiodami judėjo pečiai ir
viršutinė lūpa, kaip ant spiruoklės paverta kilnojosi.

Senis nebegirdėjo, kai girgžtelėjo durys ir berniukas, apgniaužęs
žanklą, pamažu išslinko į pilną šilimos pritvinkusį orą augti ir siekti.